

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ УКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПАРАЛЕЛЬНОГО СЛОВНИКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

Гончарова С.О.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, вул. Пушкінська, 79/2, тел. 707–63–60,
e-mail: softabarvinok@gmail.com*

Комп'ютерні технології відіграють важливу роль у розв'язанні цілої низки проблем комп'ютерної лінгвістики, зокрема лексикографічних: розроблення комп'ютерних алгоритмів, програм, систем та технологій укладання та використання словників. Лексикографічні системи дають змогу формувати словникові статті, зберігати текстову, візуальну та звукову інформацію, здійснювати обробку словникової інформації (аналіз, пошук, фільтрування, відворення тощо).

У цьому зв'язку стає можливим розв'язання проблеми укладання електронних словників національно-культурного напрямку. До них належать фразеологічні словники, що відображають специфічні риси картин світу, репрезентованих у мовах різних народів. З огляду на це актуальним постає питання розроблення електронного паралельного російсько-українського та українсько-російського словника, що відображає спільні, відмінні та відсутні риси картин світу, які відбиваються у фразеологізмах аналізованих мов.

Метою нашої розвідки є створення тематичного паралельного двомовного словника фразеологізмів. Для досягнення мети необхідно: 1) дослідити лексичні, семантико-граматичні, експресивно-стилістичні риси фразеологізмів української та російської мов; 2) визначити випадки паралельностей між фразеологічними одиницями (ФО) досліджуваних мов; 3) схарактеризувати структуру та параметри репрезентації ФО у словниковій статті.

Джерельну базу дослідження складають 358 фразеологізмів: 274 – з «Фразеологічного словника української мови в 2-х томах» та 84 – з «Фразеологического словаря русского языка». Словник буде виконувати дві функції: тлумачну та перекладну.

В російській та українській мовах, як у мовах споріднених, дуже часто трапляються повні еквіваленти, але синонімічний ряд при цьому теж має місце. За нашими спостереженнями, між ФО української та російської мов відбуваються такі випадки паралельностей:

1) абсолютна, коли дві ФО збігаються повністю за своїм сигніфікативно-денотативним значенням та можлива наявність синонімічного ряду в обох мовах;

2) часткова, якщо семантика ФО частково відрізняється та можлива наявність синонімічного ряду в російській або українській мовах;

3) відсутня паралельність, що полягає у відсутності як еквівалента, так і синонімічного ряду.

Українські та російські ФО класифіковано за такими характеристиками: семантико-граматичною, структурною, експресивно-стилістичною. Вибір саме таких критеріїв класифікації зумовлений тим, що саме вони репрезентують ФО як із графічної, так і зі смислової сторони. Семантико-граматичний критерій показує яке синтаксичне місце займає обраний фразеологізм, яким членом речення виступає, яке синтаксичне наповнення несе. Експресивно-стилістичний показує до якого часу, стилю відноситься ФО, в якій ситуації доречно буде використати тій чи інший фразеологізм. Структурний графічно відображає фразеологічні одиниці. Функціональний демонструє особливості уживання ФО у живому мовленні, для чого використано цитатний матеріал з художньої літератури.

Стаття розроблюваного електронного словника складається з двох частин, кожна з яких репрезентує характеристики української та російської ФО (та навпаки). Українська та російська частина словникової статті відображає інформацію про ФО у такому порядку: 1) українська/російська ФО, 2) показник повної, часткової або відсутньої паралельності (відображається символами «=», «≈» та «∅»); 3) тлумачення, 4) семантико-граматична характеристика, 5) структурна модель; 6) експресивно-стилістична риса та 7) контекстне уживання. Перекладна функція представлена таким чином: до обраної ФО буде подаватися еквівалент(и) з паралельної мови; у разі відсутності повного еквівалента подається описовий переклад, тобто синонім або синонімічний ряд.

Наш словник буде призначений для широкого кола користувачів: наукових працівників, письменників, журналістів, редакторів видавництв, викладачів вузів, учителів, студентів, учнів та просто шанувальників українського слова.

Список літератури

1. ФСУМ 1999: Фразеологічний словник української мови : В 2-х кн. / Уклад. В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка, 1999. – Кн.1: А-Н. – 528 с.; Кн.2: Н-Я. – С. 529-980.
2. Фразеологический словарь русского языка / Под ред. Л. А. Войновой, В. П. Жукова и др. – М.: Советская энциклопедия, 1967. - 543 с.
3. *Селегей В. П.* Электронные словари и компьютерная лексикография [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lingvoda.ru/transforum/articles/selegey_a1.asp
4. *Широков В. А.* Інформаційна теорія лексикографічних систем. – К. : Довіра, 1998. – 331 с.; Широков В. А. Інформаційно-енергетичні трансформації та інформаційне суспільство / В. А. Широков // Українсько-польський науково-практичний журнал «Наука, інновація, інформація». – К. , 1996. – С. 48–66.
5. *Дубічинський В. В.* Українська лексикографія : історія, сучасність та комп'ютерні технології: навч. посібник / В. В. Дубічинський. – Х. , 2004.